

מסכת "שמחת פורים"
 שנת ה'ת"י (1650)
 ומעט הסטוריה על משפחות
 גלוקשטדט – בונדהיים

1650 (י"א)

תודות והקדשה

- לאחי הבכור נתן בן אלעזר בונדהיים (בן ברית), על תרגום ההסברים לשפה האנגלית, כדי שיוכלו בני גלוקסטאדט בארצות-הברית, אנגליה, אקוודור ואוסטרליה, להכיר את ההסטוריה המשפחתית.
 - לעליזה וחיים קהאן בירושלים, על מציאת המחזה ומסירתו לידי.
 - לחברי מנועד, אליהו זומר בארה"ב, על העתקת האותיות החסרות מן העותק המקורי שם.
 - לגב' ד"ר אידה כהן-ישיה לבן, ספרנית הספריה היהודית ע"ש קלאו בסינסינטי (ארה"ב), על הערותיה באשר לבית הדפוס ואמן הגלופות באמסטרדם, שם הודפס המחזה, עפ"י הסימנים הטכניים.
 - יישר כוח מיוחד לבן-דודי מדרגה שנייה, אריאשר בן דוד וגוסטל גלוקסטדט. בעל בית יוצר והוצאה לאור לכתבים גראפיים, על ההדפסה המחודשת של "שמחת פורים", לאחר "שם" שנים, בבחינת "ונתתי יד ושם למורה ראובן בריחאל הנריקס", מאבות המשפחה, לקראת פורים ה'תשנ"ן.
- אני, יוסף משה בן אלעזר בונדהיים ה"ד, היום יוסף בן ברית, מקדיש חלק זה של מחקרי המקיף, לזכרם של:
- אבי מורי ד"ל, שנשרף במיידנק ב'ג' אדר-שני ה'תש"ג, בדיוק 334 שנה לאחר שריפתו על המוקד של קדמונו, 10 דורות לפניו, הנריק דאס מילאודה קסרס, ב"כ"ח אדר שני ה'שס"ט בליסבון, סב מחבר המחזה "שמחת פורים".
- שני אבות המשפחה לא זכו לראות בהצלחת משפחתם וגורלם זהה, בהיותם הקרובן לה' ובזכותם מתקיימים צאצאיהם אחריהם.
- יהא מחקרי זה לכבוד ולתפארת לאמי יונה בתדהיים לבית גלוקסטאדט לא"ט, בת ראויה לאבות מפוארים, אבן הפינה ועמוד התווך למשפחה ענפה שהשתקמה בארץ-ישראל הנבנית ובמדינת ישראל, השבח לאל.

יוסף בן ברית

חבת ציון

שבטאדר ה'תשנ"ן

פברואר-מרס 1990

מה הנחמד כותב

Meiner lieben Mutter.

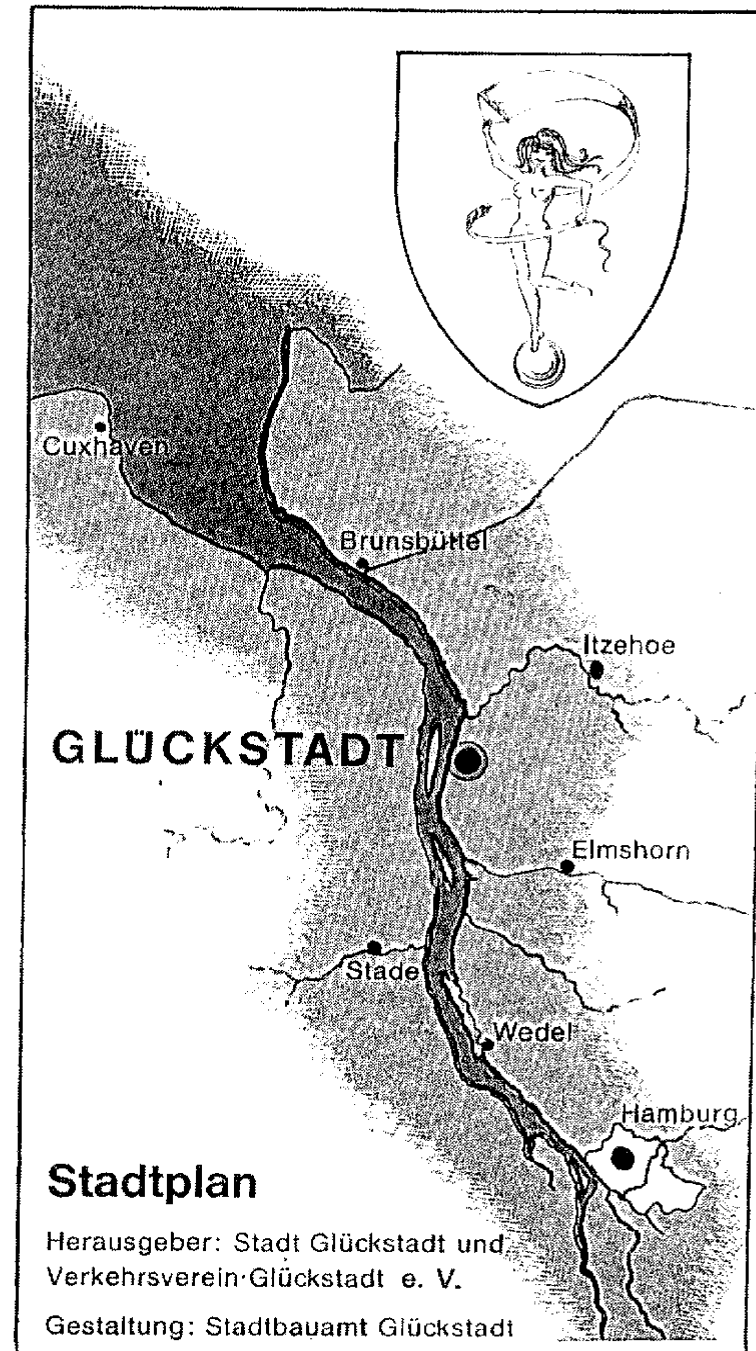
Eine Ehrentafel Deiner Vorfahren
der Glückstadt's ist am Ende angeheftet!
Dein liebender Sohn: Maxfeld-Josif Mosche.

Die angeheirateten Frauen der Familien

Münden-Koch und Fürst habe auch zurück-
verfolgt, konnte aber nicht in diese Tafel unter-
bringen.

שמחת פורים בעיר הבצורה והמהוללה גלוקסטאט שנת אדר ואדר (1650)

- א. מעט הסטוריה משפחתית – קטע ממחקרי המקיף יותר. 4
- ב. על מקור המחזה, המחבר והוריו והמוציא לאור. 4
- ג. מחשבות על אישיותו של המחבר וניתוח תוכן המחזה. 8
- ד. אחרית דבר ומבוא לטבלאות גיניאלוגיות של אבות משפחות גלוקסטאדט ובונדהיים, עד לדור הורינו. 10
- ה. החיבור בשלמותו. 13

א. מעט הסטוריה משפחתית – קטע ממחקרי המקיף יותר

ביום י"א באדר ה'ת"ן (23.2.1690 – 22) נקבר בעיר הספר המבוצרת גלוקסטאט, בממלכת דניה, האיש ראובן ב"ר יחיאל. (האותיות א' רל' מחוברות: א).
וכך כתוב על מצבת קבורתו:

מצבת — קבורת איש ירא אלהים — ישיש זקן ונשוא פנים היה —
הישיש ומעולה כ"ר ראובן — ב"ר יחיאל — נפטר ביום ב' י"א לחודש
אדר ה'ת"ן — תנצבה

בתחתית אבן המצבה, המונחת על הקבר בצורה אופקית כמנהג הספרדים והפורטוגזים, מובלטת כלפי חוץ יד ימין האוחזת בחרב עקומה.
אין ספק כי עוצבה והונחה על הקבר על ידי בנו של הנפטר, מרדכי ב"ר ראובן הניריקס, המכונה שאבלי (Säbeleif). דהיינו: חרש חרבות.
שמו הלועזי: מרקס רובן (Marx Ruben Hinrichs).
בנו של זה, רובן מרקס, חתום עם אביו ועוד מבני הקהילה (בשנת 1719), על הצהרה הקובעת כי מעתה יתנהל בית הכנסת בעיר זו, על פי מנהג אשכנזיפולין.
כך, פרט להוצאה והכנסה של ספר התורה. (יש לי הסבר לכך).
רובן מרקס עבר לאחר מות אביו בשנת 1730, לק"ק המבורג. הוא קבור בבית העלמין באלטונה תחת השם: עוזר ב"ס בן מרדכי ג"ש (גלוקסטאט) ותוארו מוה"ר זקן. (ה'תק"א – 1751).

אחריו קרואים כל הדורות עד לימינו, משפחת גלוקשטאדט.
מציאת מצבת ראובן ברייחאל וזיהויה על ידי בביקורי בבית העלמין היהודי שם ביום א' באלול ה'תשמ"ה (18.8.1985) היתה, גולת הכותרת ותפנית בחיפושי אחר אבות המשפחה של אמי שתחיה, מהמבורג.
בן דודי הבכור זיגפריד-שלמה בן ראובן גלוקשטאדט וכן בן דודי מדרגה שנייה אריאשר בן דוד גלוקשטאדט (הראשון בארה"ב והשני ברעננה), ביקרו בגלוקסטאט לפני. הם הביאו אמנם מידע מעניין על בני הנריקס אבות הגלוקשטאדטים שם, אך לא השיגו זיהוי ממשי, משום שלא היה אז בית מידע מספיק.
ביד, קרוב ל-20 קטעי מידע ממקורות שונים וכולם יחד מהווים הוכחה ללא צל של ספק, כי ראובן הנריקס בגלוקסטאט, הוא הנפטר ראובן ברייחאל.

ב. על מקור המחזה, המתבר והוריו והמוציא לאור

עליונה קהן מבית דוד גלוקשטאדט ובעלה חיים נ"ל המציאו לי לפני שלוש שנים, צילום של חיבור חינוכי-לימודי בחרוזים, הנקרא "שמחת פורים בעיר הבצורה והמהוללה גלוקסטאט".

הם קיבלו צילום זה ממכרם, פרופ' שרגא אברמסון, מירושלים.
בעזרת כל הנתונים ההסטוריים-מחקריים אשר ביד באתי להכרה, כי פואמה פדגוגית יהודית זו שנכתבה לכיתת תלמידים מתבגרים או בוגרים כמחזה מדוקלם (בשנת ה'ת"י – 1650), יכלה להכתב רק על ידי מורה מוכשר ובעל ידע בתנ"ך ובלשון העברית-תנכית. היה עליו להיות בעל כשרונות פייטניים ובקיאיות לשונית

כאחד. לכן לא היה חיבור זה יכול להכתב, כהנחת אחד החוקרים היהודים מראשית המאה העשרים, על ידי החכם-הרופא ר' בנימין מוספיה, דודו של ראובן ברייחאל הנריקס.

ר' בנימין מוספיה עזב את קהילת גלוקסטאט כבר בשנת 1646, התישב באמסטרדם והתפרסם שם כ"חכם" יהודי. האחד שהיה מורה יהודי-עברי בגלוקסטאט בשנת 1650 היה, קדמונו ראובן ברייחאל הנריקס.

הקהילה הגיעה אז לשיא במספר המשפחות היהודיות, 29 משפחות בסך הכל. ראובן ברייחאל היה מוסמך לשחיטה מטעם "המעמד". דהיינו: מטעם ועד החכמים הפורטוגזים בהמבורג. הוא קיבל את משכורתו כמורה-שוחט-שמשי-בלן מקהילת גלוקסטאט, בתקופה שהושע ברימשה הנריקס – בן-דודו, היה הפרנס-הגביר של הקהילה. בנו, משה ברייחאל הנריקס, היה ממשיכו.

לאחר קבלת מחקר על תיקי האינקוויזיציה בעניין משפחת הנריק דאס מילאו ובניו בליסבון (1609 – 1606) התברר לי, כי יהושע ברמשה הנריקס היה אמנם בן-דודו של ראובן הנריקס, אך לא בן-אחות אביו, אלא בן אח אמו: פאולו דה מילארפאול דריקסן-משה אבנצור.

בנקודה זו מן הראוי לפרט בעניין זיהוי הוריו – הלא מזוהים על ידי החוקרים – של ראובן ברייחאל – ראובן הנריקס. בעקבות אותו זיהוי, אפשר יהיה לדון במחקר הקובע מיהו מחבר "שמחת פורים".

ב1) ראובן ברייחאל הנריקס קדמונו – והוריו:

אף לא אחד מארבעת חוקריהם של התקופה ההיא והאיזור הזה, ידע לזהות את הקשרים המשפחתיים של ראובן ברייחאל הנריקס. לא את הקשר שבין בעלי השם היהודי והלועזי של אדם אחד, ולא מי היו אבותיהם של ראובן ברייחאל הנריקס מחד גיסא ויהושע הנריקס, מאידך.

כיום, כאשר משווים את הנתונים שבידי הבאים ממקורות עבריים (מצבות ותעודות של קהילת הפורטוגזים בהמבורג), לרישומים אזרחיים לועזיים מארכיון מחוז שלזוויגהולשטיין ולכתוב בספרי מחקר (רישומי מסחר והתיינות משפטית, ורישומי אזרח) ברור, כי ראובן ברייחאל: שוחט-מורה-שמשי-בלן בגלוקסטאט, זהה לראובן הנריקס: סוחר-מורה-שמשי, אזרח גלוקסטאט החל בשנת 1646.

בהסתמך על כתב המצבה של ראובן ברייחאל מסתבר, כי הוא בן שמואל יחיאל היחיד בכל האיזור הידוע בשם יחיאל, והמתייחס למשפחת דון יחיאל מחכמי ספרד. אשתו של זה היתה, ביאטריז אביגיל הנריקס.

שמואל יחיאל:

בשמותיו הלועזיים אלונדו דיאונזיס – אלברטו דיאונזיס – אלברט דיניס וגם סמא חיא בברזיל, היה מראשוני האנוסים הפורטוגזים שחזרו ליהדות גלויה בהמבורג.

עם בן-דודו יעקב אבואב – אנדרה פליירו, רכש את הקרקע של בית הקברות הפורטוגזי באלטונה-המבורג בשנת 1611. בשנת 1619, כראשון היהודים

* בתדפיסי הקודם מלפני שנה כתבתי, כי יהושע הוא בן הנריק-משה דה לימה, גיסו ושותפו של שמואל יחיאל-אלברט דיאונזיס מליסבון והמבורג. יש לתקן זאת שם, בעמוד מס' 2, שורות 17 – 16. יהושע היה איפוא, נכדו של הקדוש הנריק דאס מילאו, כבן-דודו ראובן.
* מקס גרונולד, המבורג 1902; אלפונסו קסוטו, המבורג 28 – 1927; פרופ' הרמן קלנבנץ, ויסבאדן 1958; ד"ר גרהרד קוהן, ארכיבר גלוקסטאדט, 1974.

בגלוקסטאט, יסד את הקהילה היהודית-פורטוגזית שם. הוא היה מן היהודים הבולטים והמשפיעים באיזור. הן מבחינת פעילותו בפיתוח הכלכלי של המקום, הן מבחינת יצירת הקשרים המסחריים עם מושבות פורטוגל שמעבר לים והן מבחינת הסברה היהודית-רעיונית-אמונתית שהיתה ספוגה בלהט יהודי אופייני. הוא היה דיפלומט, השיג פריבילגיות מפליגות מאת סנט המבורג ומלך דניה דאז, למען "האומה הפורטוגזית" (קרי: האנוסים) שחזרו ליהדות גלויה. היו לו קשרים עם סכסוניה, ברמן העיר, פרוסיה המזרחית, הולנד ופלנדריה. כן גם עם ערי המסחר והנמל קיל, לובק דנציג שבים הבלטי, עם איטליה, וכנראה גם עם אנגליה. **יחיא (גם שמואל יחיא)** היה הוגה דעות יהודי נמרץ. פרסם 30 דרשות בענייני החגים והיהדות וגורש עקב זאת מהמבורג, בשנת 1618. גיסו הושמו זמנית, במעצר.

עד קרוב למותו, בשנת 1644 או 1645, שימש כראש השבט המסחרי בגלוקסטאט. מצבתו לא נמצאה, אך סבורים שהיא כוסתה באדמה כשהוקטן שטח בית הקברות במאה הקודמת, לשם סלילת כביש ובניית אכסניה. באותה תקופה הצטמצמה הקהילה במאוד מאוד.

יחיא מוזכר כ־70 פעמים (!) במחקר על התפתחותה של העיר גלוקסטאט בשנים 1616 – 1652.

אשתו ביאטריז-אביגיל הנריקס:

היתה בת הקדוש השרוף הנריק דאס מילאו-מילאנו מבית דה-קסרס. היא הובאה להמבורג כבר בשנת 1606 עלידי אחיה הצעיר, הנמרץ והפעלתן פאולו דה-מילאו, הוא משה אבנצור, אביו של יהושע בר משה הנריקס. **ביאטריז-אביגיל** הושהה לשמואל **יחיא** עוד לפני כן, בנישואין עלידי שליח. היא נפטרה בשנת 1632, כנראה בגלוקסטאט, אך הובאה לקבורה בהמבורג-אלטונה. מצבת קבורתה נמצאת בבית העלמין בקניגסשטראסה, בחלקה שנרכשה 21 שנה קודם לכן. עלידי בעלה.

גיומר אביגיל גומז דה-מילאו (אמה):

הצליחה להמלט עם חלק מבנותיה מליסבון, שם מצא בעלה את מותו האכזרי על קידוש השם, בכ"ח באדר שני ה'שס"ט – 5.4.1609.

גיומר אביגיל גומז דה-מילאו, אמה של **ביאטריז-אביגיל הנריקס**, נקברה באלטונה, בשנת 1613.

ראובן ברייחאל נולד כנראה בהמבורג, לאחר נישואי הוריו בפועל שם, בשנת 1606. נראה שהיה בנם יחידם ונולד בערך בשנת 1610 (פלוסמינוס). הוא נפטר איפוא בשנת 1690, בהיותו בן שמונים.

ראובן קיבל את אזרחות העיר גלוקסטאט ב־27.7.1646 (עובדה מסוימת מאפשרת לי לשער שהיתה לו אחות, שנישאה לחכם **אברהם מהיטוב**, מחכמי הפורטוגזים בהמבורג ואלטונה).

בן־הזוג **יחיאל מהיטוב**, היה חזן בגלוקסטאט ונמנה על דורם של בני **ראובן**. תאריך קבלת האזרחות ביד **ראובן** הוא לאחר מות אביו.

כפקיד הקהילה לא ליקק דבש. בן־דודו **יהושע**, בהשוואה, שלט שם ביד רמה כסוחר רב פעלים עשיר, וכפרנס. **יהושע** אף רשום כספן או בעל אניה/יות, כממונה על הדואר המלכותי ועוד. **ראובן** התמסר לצד הרוחני של החיים כאביו, מבלי לקחת חלק בצד המעשי-מסחרי שלהם, הגם שהוא רשום כסוחר ופעם אף רשום שייבא יין־שרף.

(2) המחזה "שמחת פורים", המחבר ובית הדפוס:

בעולם המחקרי היהודי, לא ידעו לשייך את "שמחת פורים" למחבר כלשהו, כי המחבר לא ציין את שמו בכל צורה שהיא. אין לדעת אם מתוך צניעות, או אולי כדי שלא לעורר את קנאת ה"גבירים" שבקהילה.

ראיתי אתגר בגילוי זהותו של המחבר האנונימי, באמצעות הידוע: שנת החיבור; ייעוד המחזה לתלמידים יהודים בק"ק גלוקסטאט בשנת 1650; הכרת המצב הפנים-קהילתי; האישיות המתאימה לחיבור פיוט עברי-לימודי-חינוכי.

מסקנתי היא שאישיות זו היא המורה ראובן ברייחאל הנריקס.

קריאת "תפילת המלמד" שבסוף המחזה (ראה פירוט בפרק ד') מחזקת את דעתי, בידי את קשייו ואכזבותיו.

החיבור "שמחת פורים" נמצא במיקרופילם בבית הספרים הלאומי בירושלים. העתקים מצולמים בודדים נמצאים בידי בנימין גלוקשטאדט, עליזה קהן ובידי. אך בכולם חסרונם אותיות וחלקי מילים תחיליות של שורות. כך גם בסופי שורות, במקומות שאי-אפשר היה לצלם את פנים הספר המקורי, בגלל כריכתו הצמודה מדי. לאחר חיפושים רבים, בעזרת חברי אריך־אליהו זומר בניר־יוק ותוך כדי התכתבויות, נמצא לבסוף העותק המקורי שהוא כנראה היחיד בעולם,

ב־Jewish Theological Seminary N.Y.

ספריית הסמינר היהודי התיאולוגי לא יכלה להיענות לבקשתי לצלם בעבורנו כל דף בנפרד. אי-אפשר היה לפרק את הספר העבה שבו כרוכים יחד עשרות חיבורי דפוס נדירים, יחידים או מיוחדים ועתיקים.

חברי אליהו־אריך זומר (שאינו חוותי מאבקי חיים של השרדות בצרפת הכבושה עלידי הגרמנים עד הגיענו לקיבוץ טירת־צבי, ביחד), ערך למעני מבצע אישי והעתיק את כל האותיות וחלקי המילים החסרים.

המחזה שלנו מסומן בקובץ במספר 226. במפתח האוסף מצויין כי מדובר בפארודיה פורימית אנונימית, הבנויה כזיכרון בין מורה לתלמידיו וניכרה באמסטרדם בשנת 1650.

לא ניתן לזהות את שם המדפיס בדף השער. הסמל הוא כנראה של **בנוניקסה**, עמנואל.

גלופת השער וכן אותיות הדפוס מצביעות על דפוס אמסטרדם באותה עת. כך קיבלתי בשנה האחרונה מחוקר־ספרן בר סמכא בארה"ב, — Herbert Zafren Hebrew Union College Cincinnati.

הסמל בתחתית השער, "אותו זיהיתי בצוותא עם בנימין בן־דוד גלוקשטאדט כאותיות GS, דהיינו GluckStadt, מזוהה עלידי מומחים שיאתם קשרתי קשרים לאחרונה, כסמלו של אמן הדפוס האמסטרדמי CVS = Christoffel Van Sichem —

ברישומי הארכיבר של העיר גלוקסטאט מצאתי רישום, המציין כי **יהושע הנריקס**, בן־דוד של **ראובן**, הוא גם "מדפיס" (בין יתר עיסוקיו חובקי העולם). הארכיבר (עתה בגימלאות), הוסיף סימן שאלה לתואר זה.

קיים גם רישום של תשלום ל"מדפיס" (בסכום של 24 ₪), שעזב את העיר ביוני 1650. דהיינו: כשלושה חדשים לאחר פורים. למרות זאת נראה בבירור, כי מקורן של גלופות הדפוס, באמסטרדם. אפשר להניח, כי המחזה "שמחת פורים" בעיר גלוקסטאט" אמנם נכתב עלידי **ראובן ברייחאל** המורה שם, למען תלמידיו. המחזה הובא לאמסטרדם להדפסה והוחזר לגלוקסטאט קרוב לפורים, בידי פועל דפוס. החוברות נכרכו בגלוקסטאט וייתכן שהובאו אליה גם הגלופות ומכונת

הדפוס, כדי לבצע בעיר זו את המלאכה כולה. אולי ניסה **יהושע בר־משה הנריקס** להקים בית דפוס בעיר מגוריו (אין תימה בכך, שהרי היה, כאביו לפניו, שאפתן בשטחים רבים). שאיפתו עוגנה במה שאירע בתקופה שקדמה לעניינו. בשנות העשרים של המאה, כבר אושרה ליהודים הפורטוגזים בעיר פריבילגיה, להקים גם בית דפוס. אותה פריבילגיה לא נוצלה עד לזמן פרסומו של המחזה "שמחת פורים". לאחר הדפסת החיבור הראשון הזה, ארז המדפיס את הפציו ביוני, לאחר שקיבל את שכרו. ופרט לראובן ברייחאל המקופח עלידי **יהושע** (כפי שניתן להבין מפרשיות כואבות שונות), לא היה בגלוקסטאט בעל מקצוע אחר שהיה מסוגל להפיק ספרים. בתי הדפוס של המבורג ואמסטרדם הפורחים ועולים לא שלחו לשם חומר ו**יהושע הנריקס** הבין כנראה, כי אין סיכוי להגשמת שאיפתו בתחום הזה.

זוהי ההיפותיזה שפיתחתי בעזרת הנתונים שאותם ניתחתי אחד לאחד. בצילום השער משמאל, מעל לקשת, נראות במטושטש האותיות R.H. שאלתי שהופנתה למומחים בארה"ב נענתה, כי נראה שמדובר בחותמת יד ולא בחלק מן הדפוס המקורי. לכן מצביעות כנראה האותיות על בעל העותק. המומחים לא מוכנים להקיש מכך על זהותו של המחבר. לי נראה, בכל אופן, כי אלה הן ראשי התיבות של **ראובן הנריקס**.

ועתה, במלאת 300 שנה לפטירת **ראובן ברייחאל הנריקס**, מורה יהודי ראשון במשפחתנו לאחר היציאה מאינז'י ספרד ופורטוגל, יכולים אנו להגיש לכל בני המשפחה צאצאיו, את הגיגיו־מחשבותיו ואת פרי אמנותו הפדגוגית־חינוכית־יהודית שנשכחה וכמעט אבדה, עד לגילוייה המחודש לאחרונה.

ג. מחשבות על אישיותו של המחבר וניתוח תוכן המחזה

רמזים על מצבו האישי של המחבר, תוך ניתוח תוכן המחזה "שמחת פורים בגלוקסטאט"

בעתיד, ברצוני לפרסם במסגרת מחקרי, גם את תקומתה ונפילתה של קהילת היהודים הפורטוגזים בעיר גלוקסטאט. אדגיש שוב בקצרה, כי אבי המחבר, **שמואל יחיאאלברט דניס** בגירסה הגרמנית־דנית של שמו, היה ראשון היהודים בעיר הנבנית, החל ב־1617.

הוא התיישב בה בשנת 1619 והיה מנהיגה הפוליטי ונציגה לפני השלטון המלכותי הדני. כמו כן היה טובע המטבעות המלכותי וראש החמולה המשפחתית־מסחרית עד קרוב למותו בשנת 1644/45.

ראובן הנריקס קיבל את אזרחות העיר בשנת 1646 ובן־דודו **יהושע הנריקס**, בשנת 1649.

באותן השנים התקיים ריב ירושה על נכסיו של **אלברט דניס** ובסיומו נותר ביד **ראובן** רק בית אחד, משניים שהיו רכוש אביו. **יהושע בר־משה אבנצור**, בן **פאולו דה מילאו**, היה השליט בקהילה. הוא היה פרנס תקיף כאביו, קשוח ושתלטן. **ראובן** לעומתו, הוכשר יותר לחיי רוח, למדנות וחינוך, שהיו רק פן אחד אופייני לאביו. האב היה איש רב צדדי. פעיל, סוחר בין־לאומי ואישיות רבת מעשים. בנסיגותיו להבין את מחשבות המחבר עלום השם, וכדי להוכיח כי זהו **ראובן ברייחאל** המורה היהודי היחיד בקהילה בשנת אדד ואדד (שהיא שנת ת"ל לפ"ק).

דהיינו: 5'410, או 1650 לספח"נ), גיליתי בו את הסגולות הבאות:

1. בקיאות בתנ"ך ולשונו המיוחדת ובצמחיה של ארץ־ישראל, על־פי המקורות.
2. כישרון חריזה ויכולת יצירת תפקידים רבים שיפעילו את מירב תלמידיו.
3. רדיפת שלום ובעקבותיה שאיפה לתקן ולבטל את יצר המריבה והווכחנות ששלט כנראה בין המבורגים שבקהילה. ניכרת תכונת המחנך, המנסה לשפר את המצב בקרב הדור הצעיר, באמצעות מחזה ממחיש.

"תפילת המלמד" שבסוף המחזה, מחזקת את הרושם שמדובר באיש שלום בעל אופי חיובי, המונע עלידי נטיה יהודית של השכנת שלום בין איש לרעהו בהקשר לגאולה לעתיד לבוא ועלייה לציון ולירושלים. יצוין שהימים הם ימי הפוגרומים של ת"ח – ת"ט ברוסיה, וימי ציפיות הגאולה שהבשילו את הגל שעליו נישא **שבתאי־צבי**.

ועוד:

בבית השביעי של "תפילת המלמד" מצאתי רמז למקצועו השני של **ראובן הנריקס**.

ניתן ללמדו מן החרב החרותה על מצבתו ועל אלה של בנו **מרדכי** ונכדו **ישראל**. כך גם שמם המשפחתי של שני האחרונים: **שאבלי** – SÄBELE. דהיינו: חרבות.

מקובלנתו של **ראובן ברייחאל** לפני חכמי המבורג בשנות ה־60 של המאה עולה, כי פרנסי גלוקסטאט פיגרו בתשלום שכרו כשוחט וכבלן. היה זה בן־דודו **יהושע הנריקס**, אשר קיפח אותו. לכן נאלץ כנראה לחפש לו פרנסה מכניסה נוספת, שתבסס את מעמדו. היא נמצאה לו אצל השלטון הצבאי הדני, שהחזיק במבצר גלוקסטאט כ־2000 חיילים לשם הגנה מפני סכסוכיה, המבורג, שבדיה ונסיכי מקלנבורג והאיזור המזרחי. **ראובן** ראה במלאכתו התורמת להרג, עבודה הזרה לנטייתו הטבעית. הוא מבקש על נפשו: מי יתן עין כל איש חוטא ידלוף – לזכרות כל אשרות חרבו ישרוף – והאלילים כליל יחלוף – אבד זכרם המה... וגו'.

קטע זה נראה לי כהוכחה נוספת לזהותו של **ראובן הנריקס** כמחבר המחזה, בנוסף לתפקידו בקהילה כמורה־מחנך. אך יתכן כי קטע זה רומז לפוגרומים של חמלניצקי וקלגסיני, לתוצאותיהם ולתקוותו של המחבר לגאולה.

המשפט המסיים את המחזה בכעין סוף פסוק, מביע אף הוא געגועים למצב חברתי־יהודי טוב יותר: עת לב חדש תן – ונתתי להם לב חדש.

בוויכוח שבין התלמידים הוא מגלה התמצאות רבה בעצי ארץ־ישראל. מוזכרים תמר, תאנה, גפן, לבנה, זית, ערמון, שקד, אגוז, עץ בוטנים (פיסטוק חלבי בלשוננו), אלה, ערבות נחל, עץ עבות (הדסים), תפוח, ארז, שיטה וברוש. מאפייניהם של אלה הם, על־פי מקורות תנכיים.

בין השיחים מופיעים: נעצוצים, נהלולים, סירים, חוחים, חרולים, שיח הגלגל וקנה. בסך הכל כ"ב צמחים על אפיוניהם. כן הוא מלמד באמצעות המחזה תופעות כמו: הרים, שפלה, באר, גבעות, רחוב, אשפות, בית ופתחו וכן חצר חיצונה.

בשער המחזה – מספר פרטים שראוי לפענחם:

1. שם העיר גלוקסטאט:

שמה כתוב כמבטאו בשפה הדנית. לא **גלוקשטאדט** כפי שמבטאים בגרמנית. באיזור הצפוני, כולל בהמבורג, מבטאים את האותיות ס-ט (ST) ככתבן ולא כשין. הסימט היא "ת" כמקורה בדנית, ולא "דט".

הציון של "עיר בצורה ומהוללה" תואם את מצבה של **גלוקסטאט** כעיר ספר, מבצר של הצי המלחמתי הדני באותם ימים. בפי חלק מיהודי אמסטרדם שבאו בשנות העשרים המוקדמות כדי למצוא בה את עתידם, היתה קביעה מרה: אין כאן "גלוק", דהיינו: מזל, ואין זו "סטאט", דהיינו: עיר. ואמנם היו אלה שנות מלחמה עם שבדיה ואסונות טבע. הצפות הביאו חורבן על המפעלים של ה"פורטוגזים" שהשקיעו בהם את מיטב כספם ויוזמתם, בהתגייסם לנסיון הפיתוח של העיירה הנבנית. (על כך אכתוב בעתיד, א"ה, בחיבורי על קימתה ונפילתה של ק"ק גלוקסטאט הפורטוגזית).

2. פיענוח החישוב של הגימטריה:

שנת הק'צרת ימ' עולמ'ו העט'ית על'ו בו'שה ס'ה: (האות 'ל' זעירה ואינה בחשבון) והגימטריה מסתכמת ב-2005. בעמוד הפנימי של השער, בביאור טקסט השער, כותב המחבר פירוש לא מובן. אך אם מפחיתים ב' אלפים וחמשה משנת ה'ת' (5'410), מקבלים שנת גת'ה למנייננו (היא שנת 355 לפנסה"נ). זוהי תקופת שמעון הצדיק, אחרון האישים הגדולים של אנשי הכנסת הגדולה (23 שנים לפני סוף שלטון פרס בא"י). בתקופתו נחתם התנ"ך.

אחרון הספרים שנכלל בתוכו הוא, מגילת אסתר! יש מסורת שזוהי גם תקופת אירועי המגילה וכך קיבל המחבר של "שמחת פורים", מרבתינו. (לפי חישובי ההסטוריוגרפיים, יש להקדים את אירוע פורים ב-120 שנה בדיוק, לשנת גרפ"ה – 3285 לפנסה"נ, אך זהו נושא אחר).

3. כמה שגיאות דפוס:

בביאור המלה מצרים בשער המחזה, כתוב הה'ה בש'בא וצריך להיות המ'ם בש'בא וגו'. בתוך הטקסט ישנן כמה אותיות ש בניקוד ימני (שין) במקום שמאלי (סין). ויש להניח שהמדפיס לא הבחין בכך. ניתן אולי להקיש מכך שהמחבר לא יכול היה להגיה את ההדפסה.

ד. אחרית דבר ומבוא

לטבלאות הגיניאלוגיות (היחוסין) של אבות משפחות גלוקשטאדט ובונדהיים עד לדור הורינו

ראובן ברייחאל הנריקס נפטר ונקבר בגלוקסטאט ב"א לחודש אדר שנת הת"ן. עפ"י חישובי, בתאריך הלועזי 23 – 22 לחודש פברואר 1690. השנה, שנת ה'תש"ן, ימלאו 300 שנים לפטירתו, 340 שנים להצגת תלמידיו לפני ק"ק גלוקסטאט, ובערך 380 שנים להולדתו, כנראה בהמבורג. חשתי צורך לפרסם את חיבורי זה ולהנציח מחדש את זכרו שנשכח במשך הדורות מלב צאצאיו.

הוא היה המורה העברי הראשון במשפחה, שנאלצה להפוך לאנוסה בגלות פורטוגל והמשיכה להתקיים עם בואה לגלוקסטאט העיר הדנית, אשר את שמה נושאים חלק מצאצאיה, עד עצם היום הזה.

תקוותי שבני המשפחות גלוקשטאדט ובונדהיים לענפיהם הנוספים, ימצאו עניין

בתחיית המתים הרוחנית, וידרבנו אותי לפרסם את כל תולדות שתי המשפחות שבעבר הרחוק צמחו מאח ואחות (כך ידע למסור להורי, לפני כ-70 שנה, הרב דוקס מאלטונה).

שניהם – האח והאחות היו, בני הקדוש הנריק דיאס מילאו ואשתו גויומר אביגיל דה מילאו, מפורטוגל.

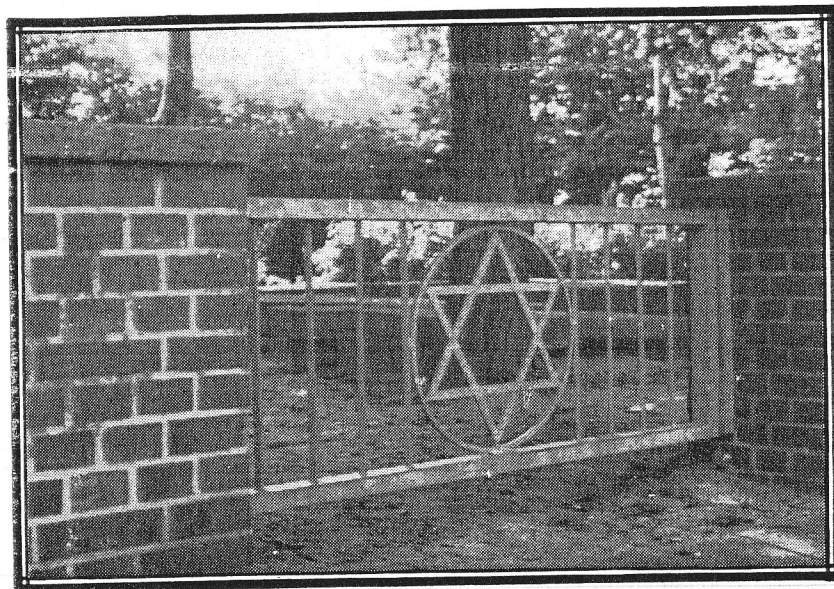
לשם כך, מצורפים כאן לוחות גיניאלוגיים המבהירים את קשרי המשפחות גלוקשטאדט – בונדהיים, החל באותה תקופה.

הערה: ברישום הגרפי נרשם הקו הישיר עד להורינו, בלי אחים ואחיות של כל חוליה לדורותיה. (בעתיד הנראה לעין, אני מקווה לפרסם את פרטי כל הדורות, כפי שנתגלו לי במחקרי המקיף).

בחומר משובצים צילומים כמו אלה של מצבות **ראובן ברייחאל** ובנו **מרדכי בן-ראובן** בעיר גלוקסטאט, ועליהן חרות סמל המקצוע "חרש חרבות". ציפיות העלייה לציון וירושלים של **ראובן ברייחאל**, התגשמו רק בדורנו, אחרי תלאות אין ספור. זכיתי כי יגלגל הקב"ה את גילוי הצפונות ליד. תעמוד זכות אבות לנו, לבנינו ולבנותינו ולצאצאינו אחרינו, בארץ אשר הוריש לנו השם לדורותינו, מעתה ועד עולם.

המשחזר:

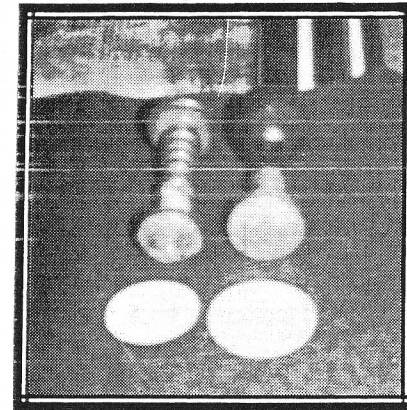
יוסף משה בן אלעזר בונדהיים
יוסף בן-ברית

השער המחודש לבית העלמין בעיר גלוקסטאט
The renewed gate of the Cemetery in Glückstadt

1650 (ג') 1684
6163

ZU GLÜCKSTADT
RABBINAT DER IUDISCHEN GEMEINDE

SIEGEL DER ISRAELITISCHEN GEMEINDE
GLÜCKSTADT

Two original stamps

1. of the Jewish Congregation in Glückstadt
2. of the Jewish Rabbinical Authority
(in the town's museum)

שתי חותמות מקוריות
1. של הקהילה הישראלית בגלוקסטאט
2. של רבנות הקהילה היהודית בגלוקסטאט
(נמצא במוזיאון העיר)

שמחת פורים

לפי דמיון הולך לחזק ולתקדש ספרים שינא לעשות ספרים

קומו איתי כי עלה השנה
אם יש בכם לב טהור וצדק
כי תזום לעם קדושים נבחר
תודה וקול וסדרה

לך איש עבד למה עָבַדְתֵּנִי
נשוא חלאת לך מעט
נשכב וערכה שנתני
עד אשר לא יבאו ימי הדעת

מה טוב על מצות לשכב
פרנחים
ישנים כל עמלם שוכחם
בלב שמח ובה שקט נחים
נסונו ונאנחת

סוד מלמד הילמן לרבה

כל המאמרים מונים •

הִקִּיצוּ שְׂכֹרִים אֶל תְּרֵעוֹ
שָׁנִים מִמֵּתִים לֹא נִדְעוּ
כִּי עַד שְׁעַר מוֹת יָנִיעוּ
קוֹמוּ לָכֵן כִּי לֹא זֹאת הַמְּנוּחָה
מִדְּבִי וְאַסְתֵּר הֵם עֹמְדִים
נִהְדָּרִים עֲטוּת וּבְגָדִים
לְכָבוֹד בּוֹנֵן לְגִבּוֹר צַעֲדִים

ערוך בא"ש לסלחמה

כִּי נִפְרָאוֹת עָשָׂה

ביאור לשמחת פורים

וצחר פי' לקח חלשון אתונות חזרות • לכוס לשון שיכה • וכלניכים לשון קודים מן ולגני' בדרבנן • הרי מן היום שוככים • עבודתם לשון מים עבדו • סחחים לשון וברח העורף • כוכן לנגד נערים • לשון מעדני נגד כוננו

הסודף. כוכן לגד נעדים. מלשון מעשרי גר כוכנו

שבת פורים

גם נאספו שבת כל העברים
בכל עיר ומדינה מפורים
נקראים לעשות ימי פורים
ליהודים היתה ארה ושפחה
לשון נעבד וכו' וכו'
כלט גדולים עם קמאים
חבלים גתן לאב וכו'
וכעבות העולה

זכרו גם אתם זאת והתאששו
שמעו אסתר מאמר עץ עשו
לתלות המן הקבצו עושו
כי כלתה אליו הרעה
לקנות כל העבדים ישנים
לעשות לו ענקים משונים
לא נחפץ בזהב ובפנינים
ובכל אבן יקרה

סוד הראשון לדבר

אם יום פורים הוא נשכים
אזים
מייתאפק נקומה חרוצים
לעולם נהיה בתנומות קצים
עצלה תפיל תרדמה
אם יש את נפשכם להזיל
ולראות על עץ כבוד וגו'
בדגנו במחולות על דגלו
עליכם היום ברכה

לכו בחפזון אל היער
או קחו חרש עצים לא בער
ואחריו לעזור כל יער
וביד האיש קנה המידה
ברוך אחינו כי הקיצנו
לתלות המן ראש כל אויבינו
יחד גלגל נקום נקמתנו
ובאבוד רשעים רנה

והאשצו לשון סווק או חלשן איש והוא כמו היו לאכז'ס' עושו פירוש האספו' איש בלשון
מהירות מן ויחילו המלאכים' פרוצים לשון והירות מן ויד תרומם פשיר' קנים לשון שגמה
הוא כדבר מן קנתי כסוי' סכלים פדאא עבותים' מחזקים לשון שינוי' להוילו מבניו
הסקיד מן כל מכבדים הוליה' כבוד לשון כבוד אבן ונאמר דרך כבוד בעקום כבודו' דגלו
הוא העץ שנתלה עליו ובדרך כיוון קראו תל' .

לו יפלה

שבת פורים

וראו כל עצים שמתחיל
לוי עלת הכורת עליו
כל אחד מתארים לרפואתינו
כיוש לעץ תקוה
המן לאבד כל ישר אפר
ואם הצריק יפרח כחמר
עליו יזק אבן סר פות סר
פעלתו אשר עבד בה

עץ לא ירקב יבחר ונעמן
עשרה לבנים אחד להמן
סדר יתלו בהיות מוסיף
כל פנים מנגב צפונה
סכרת תלמיד אחד
תפול תחנתו לפניך
כיום אני לא נופל מסך
ואם לא תשמע רברי אחיך
סדעתי כי קשה אתה

כל התלמידים עונים

היער צומח שיחים רבים
ולחבדיל בין רעים ובין טובים
לא נדע אן הולכים ושבים
את הדרך אשר נלך בה
התאנה חנשה פניה
שמעוני תלהו עליה
כי תואנות דמה סכל צריה
נעדר תאנה יאכל פריה

מחלוקת ראשונה על העצים

תלמיד אחד אומר שיתלו היום על תמר

למה תתראו והיום קצר
אחי רחצ סכס לא תבצר
אם יש בכם דברי נוצר
זאת העצה הועצה
זרע המן שמם נפני דעתם
עלא שבלתי טוב להמיתם
גם לעוף השמים נבלתם
תתננה ואכלה

דעת תלמיד שלישי

לו יעלה הלואי וכתוב לו במקום לא יעלה לעקן הענן' כעקן לשון נפשות ורתי מן כספי
נעמנים' סדר יתלו כמו כסדר יתלו' עומן לשון הכנה מן לעתים שחמרים' שפים
כי אילנות חלשן תחת אסד השישים' אן כמו אלה' תכד' לשון מביעה מן לא יבד מהם'
תואנות לשון ידמה מלה זו לקח המסחר כי היא כופלת על לשון תאנה אף פי שזור קואנות
הוא יבד ושורש תאנה עאן' דמה לשון מחשבה מן והוא לא כן ידמה' שחם סקור מהכיעל
לשון שפלה' אבני

שמיחת פורים

הדרש פני גלגל

הדרש פני גלגל

התאנה אנפן לא תוכל
לסבול אנני מלא מאכל
בשנו ותלבו מי שקל או כל
הגפן הוכישה והתאנה
אמללה

כורת עץ עם פרו פרונישים
איה על לבנה לא עץ פרי
תשים
אחי אם אתם מעם קדושים
שמו משפטו עשו צדקה

צרעת עקור פזורה נרשמת
בקש עצת ארמי קודמת
בהרת לבנה אדמת
צרעת היא בשחין פרחת

קחו עץ פרוני ענין ראות
כירעב לאי אכל כחנק אות
בטן רשעים תחסר למלאות
לא ידעו שבעה

לתלות אנני כלבן מונה
הראה לי האל שמים קונה
כי אין מכל עץ עדה כלבנה
לעשות למלאכה

אם עלה זית ליונה טרף
זית רענן קיץ וחורף
המן ובניו יאריך עורף
באלפים אמה במרה

אנני הוא הין • מלא חבל כאחד כי הין מן המשתה הונא על הסן • כל לשון מדה מן כל
כשליש • הין הונא • ה' ר' כי המאנה והנסן אינן אילנות דאיות • לען הין • צרעת
נכתב גדול לרמות מה שכתב לוטה נרעת היא וכו' • כרשית רחן לברית מילה • ארמי הוא
לכן מן ארמי אונד אחי • קודמת כי לכן היה קודם עשו עמלק והין • כהנת לכנה רחן
למדת לכן • אדמת רחן לנרת המן שהוא מורע אדום • מרפת היא רחן למדת עמלק שבעה
על ישראל אשר מדת לכן כמו שנרעת אשר השקין • כלכנה לפי שהוא משרש ול' לכן • טף
וכפיים הם כ' עץ ופריו • משנת אות פי' דוסק הנואר הוא האות שלא יוכל לאמל •
ליונה טרף רחן לישראל שנתל ליונה •

תדמו

שמיחת פורים

הדרש פני גלגל

שמעו אלו עזתי תרמו
ערום כנחש על ערמון שמו
לבה אל בערמתו קובו
עשו אחי ברכה

לכן בהמן צר עורף קשה
עם ממלכת בהנים ריב עשה
בשתי על השקר פשה תפשה
תשמע הארץ ומלאה

גם הוא קרוב לפורים צומת
אחר הסתו ראשון פורת
ובארר הוד אדרתו זורת
מבשר טוב משמיע ישועה

נפש רשע אותה ערמונים
תגלו עם קוצים וסלונים
לחבקו מחוץ ומבפנים
ופי איל מחתה קרובה

הקסן שנים מוכיף את כלם

השניש אונד

צעיר אני לימים אה שתוק
לא טוב יום עול מן צוארי
נתוק
הוי אחי לשמים מר למתוק
ולא ידעו עשות נבחה

מי יתן החרשי יחרשו
אחיה דעי אולי ישישו
אם טוב שכמה קרא לא יכשו
הפליא עצה הגדיל תושיה

לא נאווה עץ נאווה לרשעה
יד עזיר המן נמאס ונבזה
נושא שקץ ואילל על חוה
בממלכה החמאה

קרח וכל עדתו אנודים
רדו שאולה נאכדים
משה אהרן גמל שקדים
לתת לפתאים ערמה

תדמו לשון שתיקה מן וידמו לחן עני • עם קונים וסלונים לפי שגרי ערמון מנחם מלך
קוצים שבעה פי' כרשית אסתר • קרוא לשון הכרזה • אנודים לשון מנחם כי היו כלם כענה
אחת • לפי שבתאים ערמה • כאחד מפני שכל רואים מעה אהרן נשמעו וירא • עם
משלכת כהנים הם ישראל מן ואעם תהיו לי מחלכת כהנים • ראשון פרש השקר כרשית קודם
כל האלגות • וד יהודי שניהם לשון נאווה • שקץ ואילל אהרן רש' ו' עשה עמנו אלהינו
שנים עליו כלם לפיכך מרדכי נמנע מלכרוע ומהשמחות לו

כין

שמחת פורים

תלדנו על שדים חספלים
תעצונו ונהלולים
בין הסידים חוחים וחדלים
ועיני נבהים תשפלנה
או רביר בוך שימו על צוארו
השלק וסחוב להראות יקרו
וקראו לפניו הפשט עורו
אחרת רשעים נכרתה
כי האנוז בספר חסאנמה
לא יאכלהו בראשה שנה
גם צלו צלמות כל איש ענה
ועץ חיים תאווה באה
המן על אנוז עולם כלמות
יעמר חי כי בחטא ימות
וצלמות הוא אבדו ודמות
ומקשה לבו יפול בחעה
כנרת השמי
בעת המשתה אמרה אסתר
בטנו מלא עצתו תסתר
אכל ראשם אתפלל אעתר
אף ישועתנו בעת צרה
מי בכם על עץ בטנים צר
ישים
בטנים אחר בטן חמשים
כעץ אשר עשה עשורתיים
אכן ואבן איה ואפה
כאשר בראשונה
הילד או נער ירהב בנ
הנער קטן ינהג
לא יעשה כזאת במקומו
כי לבושת וגם להרפת
אל נער אל נא תמו אוניכם
חורו מתניכם חזקו בלכם
הגש יחד עצמותיכם
כאשר בראשונה

בזן פירש פסחן יורב לשון חסאנמה ירהבו הנער כוכן עמוותיכם פל טענותיכם
פסחן פירש פסחן כסאנמה חסאנמה כי אנוז עם החלה הוא יס כסאנמה כיון חסאנמה בראש
השם סכסך רבים שלא לאכל אתה בראש השנה כי האנוז הוא זכר חסאנמה : צלו כל מות כס
למדים סכסך כסאנמה פל אנוז הוא זכר חסאנמה : אכדון דמות כיון חסאנמה אית נלחום ולא
פדדדדד אכל יאסא חלפון כל אכלי חסאנמה : אחר כסן חסאנמה כי כעס כסאנמה כסן
סכסך כסאנמה כסאנמה

שמחת פורים

יזם שמחה הוא אדר גס אני
המן קם על עס זו קנה קוני
עס קנה יגוע זה הוא רצוני
וליועצי שלום שמחה
נועינוע כשכור נורד
צוחק בידיו כזבובים צורד
ימה ונגבה ילה כמורד
וככלגל לפני סופה
תלמיד אחר
צר נוי קולו ערב קם בבוקר
יען ערב לו להם שקר
ערבי נחל ישאו חסנע עקר
איש שותה במים עולה
תלמיד אחר
א בעת השב גמול על נאים
הוא לבדו גלחם לא ברואים
ואין חרבן או קשתו נושאים
ואין הולך למלחמה
אל לתפוח נדמה בשירים
על כן המן גאה מכל ערים
על עץ התפוח חלו עברים
נקמתו היא חנקסו בה
כנרת השמי
על שטה מפרקת המן גשבו
נבלתו על עץ תלין לא נקבו
לזכור שטה מעליו נעבור
אל תקנא בעושי עולה
הסעדי כלני לתעדי
אחי עוד מסך רחק לבי
קנה שפל לא יסבול איבי
עין גבוה יטא מחריבי
וכנס על הגבעה
אלה עבתה חזיר מער
עם עבות יכבד בצער
גם אכלו אלה רצוח נער
ותחלת אונים אברה

זקנה קוני רחל לשראל נלשק עם ח קניית עם קנה יגוע דרך מות במקום עם קני אנוז
נוע ינוע כי הקנה כקל הוא כדף והדף נוכל רוח : עוד כיון הרכה : עבותה לשון עבות
עם עבות פי עם סבל : וכד לשון בודד מהפסל : גם אכלו מלשון כל אכלו יאסאנמה
כער רחל לשראל סן כי כער ישראל : נוי קולו ערב הוא ישראל סן כי קולו ערב : לשם
עקר רחל למשתה אסאנמה : תנועע עקר כי המן מורע עמלק בן תנועע : כעס פל גשד
העדים : עדים פי אורכים תרני

שמות פורים

התלמד נוסח כפולקים

כפרת האמון על פנים

רצו שמעו שפוע מלתי
 כל עצי יער בקבי תרתי
 כחפץ נפשו אחד מצאתי
 מים קרים על נפש עיפה
 מעלה מכל עץ מגזעו עולה
 ריחו שוברקב אתו לא יכלה
 ארון שמו על רכבים נגלה
 ועל כל גבעה נשאה
 שאו ארון והמן לפניו
 לתלותו הדפו הכועל שניו
 זרע עמלק האב עם בניו
 לאין שארית ופליטה
 הן בחר מארזים ישראל
 לא יעשה בו כלה ישמעאל
 לא יאכלם עשו ובבאגוא
 ועשה פרי למעלה
 למח תריבו אל הכל תפנו
 הקולות יחדלון אל תענו
 כי כל עץ עץ טוב הוא אל
 תבתנו
 לדעה ולא לשבחה
 חושו כלכם צאו נחוצים
 כרתו מיער משבו מתאמצים
 תלו המן עם בניו שקצים
 מרשעתו אשר עשה
 אם עימוע טוב כובח נודו
 מהרה רוצו על תעמדו
 עופו נא רגע אל תאכדו
 ושמרתם את כל המצוה
 כל התלמידים עונים
 עבדים מכפר רגלועד ראש
 הגנו לברות שמים או ברוש
 לא נבוש חרפה לא נירש ינדש
 ולפני כבוד עניה

פירי חלשן לתור את הארץ
 ע"ן נדולים דרך נסות משום לא יאכלם עש - הקולות יחדלון כירה קולות חוש
 אל תענו לשון הרע קול - נסותם לשון הרע קול דבר המלך נסות
 חלשן ויעץ אלי

שמות פורים

מחלוקת שנית על

המקומות

פזורים התלמידים לדבר

המן מוכן אף אי זה מקומו
 מועצות כויתן להרימו
 עצת פיו דבר שפתימו
 משפתי נכון תמצא חכמה
 חסיל תלמיד ראשון לומר כדנתו
 אם ענים יש איה אחיעורים
 מיבצר לא ידע ולא יערים
 כי טוב לתלות המן על
 הקרים

טובה תוכחת מגלה

השני פליג לראשון

למח ירימו קרן רשעים
 בשפלה הוקע מה נעים
 כי באר שחת הוא מקום
 תועים

לכן הרחיבה שאול נפשה

השליש פליג לראשון ילגאי
 אל נא אחי כי אם על גבעות
 כי שם עיני כל אדם מניעות
 וכל נער יראה באצבעות
 הלא רעתך רבה

הרביעי פליג לשלישי

למח זה אנוש יביט מרחוק
 קרוב אלינו כמשפט וחוק
 ברחוב ילין נשחק לו צחוק
 הנה היום הנה באה

כברת האחרון

בין דפן אשפתות תלו אותי
 ועלה באש ויצחנתו
 תעכיתעב כל איש נבלתי
 זקן בחר ובחולה

התלמד נוסח כפס

עד מה תהי מריבה ביניכם
 עד מה משלום תזנח נפשכם
 הלא אנשים עבדים כלכם
 אוהב פשע אוהב מצה

אם ענים יש חלשן הוויא עם פזר וענים יש
 כעלה לפני הכל - הוקע לשון תליה על העין מן ויוקיעם בזה - נסנתו כח
 כאש - בד עק פי ער זתי וכן עד מה - פפות

שמחת פורים

פעם אחת הוכחתי בנחת
למה שנית תשנאו תוכחת
הנס מפח יפול אל הפחת
ולך לא שמע גערה
א תרפוכי כל עיר ועיר עפות
לראות המן נתון לחרפות
מהרו כי כל עינים צופות
כל בית ישראל המה
כאן יאמר בבריתו

בכה תבכה תועק אולי
אולי
ראו על עץ פרי מעללי
ערוך תפתה אחר שחת גלי
יחדו למשפט נקרמה
ממני קהלה מוסר הנשם
א תשלחנה יד בעם קדשים
הלא בנשיותיהם נגשים
תוחלת צדיקים שמחה

אך בביתו כסלך סאמר
כי דברו לא עמר לא נשמר
נשען על ביתו ודרו אל המר
מבטח בוגר ביום צרה
נכה פרה זרש לפניה
תלרו תקנו בשפיה
לא שמחה מאיש נעוריה
וישבה לפתח ביתה
כל התלמידים מכריזין וזאת המן
קומה ישראל כי נפר שורד
ואנחנו קמנו ונתעורר
לראות נקמתך התגדר
עד החצר החיצונה
שם המן הוא על עץ באלו
קרין
לא בשמים הוא לא בארץ
נתעב הוא ובצו מכל שרץ
יחדו הלכו בבלימה

עפות שרשו עוף והוא כינוי • לזרכות לשון מרבה מן ואלה למרפות • כי דברו לא עמד
פא של המן שחשב לתלות מדרכי • בשען על ביתו כי היה כושח כעץ שפזה בניתו • כל עץ
פרי מעללי נקרא המן תלוי דרך • נחוק פדיעץ • תפתה פא נהנס • יסדו למשפט נקקבה פ
המן ודש ידח שאלה לקבל נמול רעש • כי כפל סודר פא המן • ונתעורר לשון תקומה
שתגודד לשון אספה מן תתגודדת גדול • קץ לשון כריחה • לא בשמים הוא לא בארץ
והמעט כי היה באויר •

שמחת פורים

מיתן יתן ישראל עם קרובו
בקש האל ככל לבבו
וקין ימים יפחדו אל טובו
מן היום ההוא והלאה
מיתן ילבינו חטאינו
ותבבוש אל כל עונותינו
ותטליכם בכצולות ביכינו
כי עמך הסליחה
מיתן יניע עת לב חדש
וממרום באף רשע ידש
וכוננו ידי האל מקדש
לישב ירושלם ולבית יהודה
מיתן כל שנאף תכלה
אל ארץ על בלימה תורה
תשיב את העם אהבה חולה
ולאמר לציון עמי אתה

מיתן ברחמי אל עליון
יקבץ העם עני ואביון
יעלו כושיעים בהר ציון
ושנת נאולי באה
מיתן לעם לקח כבליים
יהודה לא יצור את אפרים
ילכו יחד אל ירושלים
ובאו ציון ברינה
מיתן עין כל איש חוטא
ידלוף
לכרות כל אשרות חרבו
ישלוף
והאילים כליל יחלוף
אבד זכרם המה
לו כל איש מלבם שקר אבד
יטה שכמו לאל אחר עבוד
ונראה על הר קודש שבבור
והיתה ליהמלוכה

על לב מדאחן זכתי לכם לב חדש :

תם ונשלם

E. SUMMARY

RUBEN HENRIQUES / REUBEN BAR JECHIEL was the grandfather of RUBEN MARX / REUBEN BAR MORDECHAI G'S. The latter's offspring carry until today as family name the one of the town he came from — GLÜCKSTADT.

Grandfather REUBEN died and was buried in this then Danish town the 11th Adar 5450 — 22/23 February 1690.

This year 5750—1990, we count 300 years since his death, 340 years since the first presentation of his "SIMCHAT PURIM" play, and more or less 380 years since his birth.

On this occasion I felt the urge to commemorate his anniversary by re-editing his poem, lest his name and work should be forgotten. Let us also keep in mind that he was the first Hebrew teacher in our family after a long period of tragic inquisition.

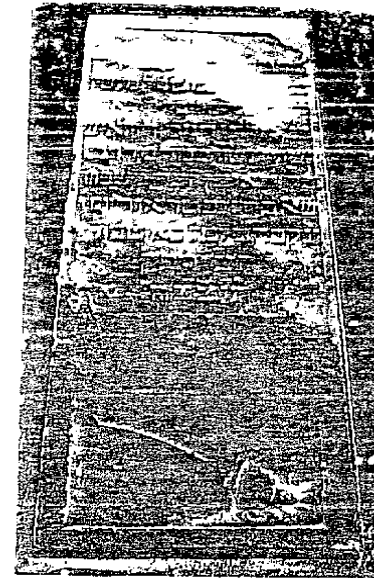
I do hope that the many members of our families today, will take interest in this "spiritual resurrection" and help me to publish-soon the entire history of both families BUNDHEIM and GLÜCKSTADT. At their origin they both issue from tortured and by autodafé executed HENRIQUE DIAZ MILAO and his spouse GUIOMAR ABIGAIL DE MILAO from Lisbon,² Portugal.

67 years ago, at my parents wedding in 1923, late Rabbi Duckesz from Altona mentioned already that both families — now reunited — issue from sister and brother. But to the best of my knowledge he did not mention neither the names and the period of the persons concerned, nor his sources. Consequently this statement was of no practical value in my research. Trying to assess it's details was not easy at all.

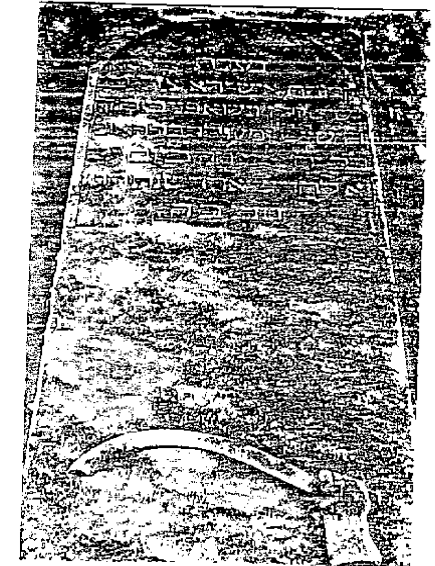
You will find the result in the attached genealogical charts, which display only the direct branches until our generation.

REUBEN BAR JECHIEL's longing for redemption and returning to Zion realized finally only in our generation, after many more horrible events. Now with the help of G'd almighty, I was able to rediscover the hidden and forgotten parts of our families history.

May the merits of all our ancestors stand by us, our children and our forthcoming generations, to protect us and our Promised Land of Israel from now and forever — AMEN.

מצבת מרדכי בר ראובן (הנריקס)
משפחת שאבלי
א' טבת, ה'ת"צ — בגלוקסטאט
Tombstone of
Mordechai bar Reuben (Henriques)
family Säbele
Deceased, 1st Tevet, 5490 (1730)
in Glückstadt

מצבת ראובן בר יחיאל הנריקס,
י"ב אדר, ה'ת"ץ — בגלוקסטאט
Tombstone of
Reuben bar Jechiel (Henriques)
Deceased 12th Adar, 5450 (1690)
in Glückstadt

מצבת אביגיל-ביאטריס דה מילאו (הנריקס)
אשת כה"ר שמואל יחיא (אלוורו דיניס)
ט"ו כסלו, ה'שצ"ג — באלטונה
Tombstone of Abigail-Beatriz de Milao (Henriques)
wife of Samuel Iachia (Alvaro Dinis)
Deceased, 15th Kislev, 5393 — in Altona

In addition to this, he reveals in the *"teacher's prayer"* at the end of the play, his positive nature, shows his deep wish for loving peaceful human relations, expresses his Jewish longing for *Zion* and *Jerusalem* and for a near redemption.

One should bear in mind in this connection, that less than 2 years earlier, pogroms raged in Russia (during 1848—1849), which rekindled hope for imminent redemption and even paved the way for Shabetai-Zvi's appearance.

Furthermore I see in the 7th stanza of the *"teacher's prayer"* unhappy hintings at his — **RUBEN HENRIQUES** — other occupation, manufacturer of swords connoted with the swords on his, his son's **MORDECHAI** and his grandson's **ISRAEL** tombstones and with their additional given name *"SÄBELEI"*.

Indeed one finds in the Hamburg rabbinical council's register even a complaint filed by **REUBEN BAR JECHIEL** (some years later) against his employers in Glückstadt-cousin **JOSHUA** and others-for not paying his salary as slaughterer and bath house keeper, after having been already desisted from teaching.

This leads me to the assumption that **REUBEN** had to find and practice this other occupation in order to earn his living, as also to be kept well enough esteemed by the city's Danish authorities.

Glückstadt is indeed a Danish border garrison, where approx. 2000 soldiers are constantly stationed to defend it against non-Danish Hamburg, Saxony, the Mecklenburg princes, Sweden and others.

Most probably **REUBEN BAR JECHIEL** is unhappy having to produce arms meant to kill, contrary to his G'd and men loving peaceful aims and aspirations.

Therefore it seems to me that the 7th stanza's words beg for mercy upon him in person and consequently lead once more to identify **REUBEN** as this poem's author.

If I am wrong with this interpretation, this stanza may point to the Chelmenitz pogroms and their instigators, begging for a speedy redemption.

In the many stanza of discussions between pupils, one finds the already mentioned outstanding floral knowledge of *Eretz Israel*. He mentions — indeed by their Hebrew name and biblical attributed characteristics — 22 different trees and shrubs. Amongst them those 7 species standing as symbol for the fertility of the *Promised Land*. Moreover one becomes acquainted even with the various topographical landmarks and counties of the country.

The poem ends with a wishful sentence for a better social behaviour and situation, based upon Ez. 36, 26: *"and I shall bestow upon you a new heart."* This points once more to **Ruben's** frustration and strengthens, therefore, my conclusion about him being the poem's author.

D2. SOME DETAILS IN THE ORIGINAL TEXT

a. The Hebrew spelling of *Glückstadt* on the poem's title page represents it's name as pronounced in Danish, with a "t"; not with a "dt" as in German.

b. Describing the town as *"the fortified glorious city"* is due to it's being a harbour fortress in Denmark's naval wars against Sweden.

Jewish settlers coming from Amsterdam in the early twenties of that century, are quoted to have expressed their disappointment of it's "glory" by saying that there is neither any "Glück" (chance) nor any "Stadt" (town). This due to it's continious suffering from overfloodings, devastating at it's beginning all constructions and other investments made by the "Portuguese".

c. Still on the title page we find a *"gematria"* (numerology) sentence for a year related to *Haman's execution*.

The "l" (lamed) in the last word is written smaller. This indicates that it is not to be counted. So the *"gematria"* sums up to the year 2005, which a-priori lacks meaning. Related to this we find on the first inner page an explanation wich is again a-priori a riddle. But if we subtract 2005 years from 5410—1650 — year in which the poem was written — we get the year 3405—355 B.C.E. This is the period in which *"Shimon Hatsadik"* — last member of *"Knesset Hagdola"* (the Great Assembly) — closed the *OLD TESTAMENT*. The last book included by him was *ESTHER*. According to a known tradition, *ESTHER* was included, because the events described in it, took place in that closing period.

Therefore we may conclude that for our author of *"Simchat Purim"* this tradition was a "historical fact", hence this *"gematria"*.

Let it be said by the way that, according to my historiographic counts, one has to place the Purim events 120 years earlier, that is to year 3285—475 B.C.E., but that is another story.

d. Besides this I have to point out, that several slight printing errors occurred in the text, most probably due to the inadvertence or lack of understanding by the non Jewish printers. (They are detailed in the Hebrew version of this chapter).

able to establish until now) and left thereafter the town — in June 1650 — 3 months after Purim of that year.

Hence I want to forward 2 possible theories, based on the following givens: a. — **Ruben Henriques** being the poet; b. — the wood-cut as well the printing blocks originate from Amsterdam; c. — a printer in Glückstadt was paid "24".

Possibility 1. The text was printed in Amsterdam, brought to Glückstadt and eventually bound there, works for which the printer was paid in Gl. "24".

Possibility 2. The printing blocks were prepared in Amsterdam, brought to Gl. where the printing was done, with the intention to start finally a Hebrew publishing house there.

In the second case, because lacking capable people to write Hebrew books in Gl. (besides **RUBEN**) on one hand and on the other hand the existence of flourishing publishing houses in nearby Hamburg and Amsterdam, this project was then abandoned. Consequently the printer from Amsterdam after carrying out this one work of printing the poem in Glückstadt and being paid, left the town for good.

Now then, for the 300 st. "Jahrzeit" of **REUBEN BAR JECHIEL/RUBEN HENRIQUES** from Glückstadt — the first Hebrew teacher in our family after the inquisition — we can re-edit his pedagogical Jewish thoughts and art — after they were forgotten and nearly lost — for the benefit of all interested and especially so, for the benefit of his descendants, members of today's large family "Glückstadt".

C. The re-edited "SIMCHAT PURIM"

— see pages 13 - 25

D. REFLECTIONS AND REMARKS

It is my aim to publish in the future, within the framework of my broad research, also my findings about the conditions which led to the rise and fall of the Jewish **Portuguese** community in Glückstadt. Here and now let us just sum up the main facts, in connection with those seen in the previous chapters.

The poet's father **SHMUEL IACHIA**, surnamed in the Danish-German version **ALBERT DENIS**, was the first Jew who settled in the newly (1617) founded city Glückstadt already in 1619. There he was the political leader of the community, the Danish royal mint stamper and the undisputed head of the family trading clan, until close to his death in 1644/45.

His son **RUBEN HENRIQUES** receives the citizenship of this town only in 1646; his nephew **JOSHUA HENRIQUES** only in 1649. During those years the various members of this family trading clan quarrel strongly and openly over their claims to inherit from what was left by **SHMUEL IACHIA/ALBERT DENIS**.

At the end of these quarrels, **JOSHUA HENRIQUES** — son of **MOSES ABENSUR/PAOLO DE MILAO** — is the stronger, becomes the wealthy head and leading personality of the community, overbearing and mighty-characteristics inherited from his father.

Whereas **RUBEN HENRIQUES** is left with only 1 house out of 2 owned by his father and the intellect inherited from him.

D1. THE POET'S PERSONALITY THROUGH ANALYSIS OF THE POEM

Trying to understand the thoughts of the a-priori anonymous poet but later to conclude upon **RUBEN HENRIQUES**, not solely because he is the only Hebrew teacher living in Glückstadt in 5410—1650, I discover, through analysis of the poem, first of all the following characteristics:

- a deep knowledge of the *Old Testament*, its biblical Hebrew and the Holy Land's flora.
- a great talent for composing Hebrew poetry as well as to involve numerous pupils to partake in the play.
- a very positive pedagogical approach to overcome pupils' difficulties for learning and acting in a foreign language.
- his aim to teach his pupils, through their parts, to refrain from quarrel or dispute so common amongst the adults of the community.

of her children and is finally buried in the Königstr. cemetery in Hamburg — Altona in the year 1613.

But already prior to her escape 2 of her children, namely the son **PAOLO - PAULO DE MILAO** and his older sister **BEATRIZ ABIGAIL**, succeed in reaching Hamburg. There **PAOLO** is surnamed **MOSES ABENSUR** and becomes later the father of above named **JOSHUA BAR MOSHE HENRIQUES**. Whereas his sister **BEATRIZ ABIGAIL** is married to **SHMUEL IACHIA** and gives birth — most probably still in Hamburg — to **REUBEN BAR JECHIEL/IACHIA HENRIQUES**, who seems to be their only son. (Maybe they have also a daughter married in Hamburg-Altona to the portuguese rabbi Abraham Meatov. Because we find this couple's son named **JECHIEL MEATOV** as cantor in Glückstadt, belonging to the same generation as **MARX RUBEN**, son of **REUBEN BAR JECHIEL**).

BEATRIZ ABIGAIL dies already in 1632 — probably in Glückstadt — 12 years prior to her husband, but is buried — finally — in Hamburg-Altona where her tombstone was found in the Königstr. cemetery, plot bought by her husband already in 1611.

REUBEN BAR JECHIEL/IACHIA surnamed **RUBEN HENRIQUES** (buried in Glückstadt as an old man of 80 or more in 1690, as we saw in chapter A) receives the citizenship of Glückstadt only on the 27th july 1646, after his father's death. He seems to have inherited his father's spiritual and pious capacities but not so much the commercial ones, as we find him a "clerk" of the town's Jewish community, although he is registered in the town's civil annals also as merchant, some import of brandy by him being mentioned.

Whereas the leader and dominating personality of the community is the wealthy "*sailor-merchant and headmaster of the Danish royal post-office*", his cousin, **JOSHUA BAR MOSHE** surnamed **JOSHUA HENRIQUES**, son of the surnamed **MOSES ABENSUR**.

Now we return to the search for the poet, abandoned for a while.

B2. SIMCHAT PURIM's POET and it's FIRST EDITION

In the researchers circles of Jewish literature, no one was able to attribute this poem to a certain person, as the author did not identify himself by any known method. Therefore one has to try to establish his identity by deduction. As already indicated by me above, the only

person in 1650 living in Glückstadt as hebrew teacher and therefore apt to compose a pedagogical poem in Hebrew about a biblical event, was our forefather **REUBEN BAR JECHIEL/RUBEN HENRIQUES**. In addition to this, I find in the text itself parts which in my opinion might be hints to the personal situation of **RUBEN HENRIQUES** in the community. On these I shall elaborate later in chapter D.

On another hand one is not allowed to take into consideration the initials **R.H.** which seem to appear on the upper left part of the poem's title page. These were most probably added later amidst the "Ex-Libris" stamp on the particular exemplar belonging to him, from which our's is a photocopy.

Our photocopy was indeed made from a copy on microfilm with many missing details, letters and even entire words, which is in the National Library of the Hebrew University in Jerusalem.

After very long and tiresome investigations I was finally able to locate the real original — most probably the only one existing — at the Jewish Theological Seminary, New York, U.S.A.

There, it being bound together with numerous other ancient and rare texts, it is impossible to photocopy each page seperately. In order to overcome nevertheless the problem of the missing parts in the copy at our disposal, my Exodus Companion and very good friend Eric Sommer from N.Y. City committed himself, completed by hand and mailed me all those missing parts.

He also found there that the poem is annotated (item 226) as follows, quote: "*Anonymous Purim parody in the form of disputation between a teacher and his pupils. Amsterdam 1650.* ———

—————*Though the title p. does not bear the printers name, it does leave Beneviste's printer mark.*" — unquote

Herbert C. Zafren, librarian and researcher from the Hebrew Union College, Cincinnati, U.S.A. adds to this, that the intervowen **C V S** sign on the title page, at the right column's bottom, belongs to well known Amsterdam wood-cut artist "**Christoffel Van Sichem**".

However, retired former librarian of Glückstadt, Gerhard Koehn found in that period's city annals that:

- a. already in the twenties of that century the Portuguese Jews in Glückst. received the privilege to establish there a printing/publishing house.
- b. **Joshua Henriques** is amongst others also registered as printer or publisher (*Drukker*). (although G.K. questions this.)
- c. a printer was paid the sum of "24" (in which currency I was not

famous there as Rabbi in the sephardi community. Whereas in 1650, the only hebrew teacher in Glückstadt was forefather **REUBEN BAR JECHIEL HENRIQUES**, employed by the Jewish community there which then totaled 29 families. One finds indeed in his annals that he was a ritual slaughterer authorised by the council of portuguese rabbies in Hamburg, receiving his salary from the Jewish community in Glückstadt and performing in return the duties of hebrew teacher-slaughterer-beadle-bath house keeper. The "grandee" and wealthy men of the community were then succesively his first cousin² **JOSHUA BAR MOSHE HENRIQUES** and son **MOSHE BAR JOSHUA HENRIQUES**.

At this point we will leave for a while the search for the poet of **SIMCHAT PURIM** and concentrate first on the genealogy of **REUBEN BAR JECHIEL**.

B1. REUBEN BAR JECHIEL HENRIQUES

our forefather — AND HIS ANCESTORS

My 4 preceding resarchers of that era³ were not able to link between hebrew names mentioned and those used in civil non-hebrew annals for the same person, neither to identify the family links between various people, nor to establish who were the parents of **RUBEN HENRIQUES** on one hand and those of **JOSHUA HENRIQUES** on the other hand.

Comparing the knowledge we have now both from hebrew and non-hebrew sources one must admit that the Hebrew **REUBEN BAR JECHIAL** "teacher — slaughterer — beadle etc." in Glückstadt is identical with **RUBEN HENRIQUES** registered in the civil annals as "*Schulmeister, Kuester und Kaufmann*" of that period and town. Looking for his father, based upon the hebrew name **JECHIEL/JEGIEL/IACHIA** on the tombstone (see chapter A), it is obvious that he was the son of the only person in the whole area who carries it, namely **SHMUEL IACHIA** — and his wife **BEATRIZ ABIGAIL — HENRIQUES**.

Father **SHMUEL IACHIA** emphasizes much and often that he

² Until recently I had to estimate how they were cousins, guessing that **JOSHUA** was the son of **RUBEN**'s aunt-sister of his father. Now I really know that he was the son of **Ruben**'s uncle-brother of his mother — **MOSES ABENSUR**. This I learned lately while studying files about the inquisition of **HENRIQUE DIAS MILAO** in Lisbon during 1606—1610-see "*Portrait of a new christian: Fernão A'lvarez Melo*", H.P. Solomon, Paris 1982.

³ Max Grunwald, Hamburg 1902; Alphonso Cassuto, Hamburg 1927/28; Hermann Kellenbenz, Wiesbaden 1958; Gerhard Koehn, Glückstadt 1974.

belongs to the dynasty of **DON IACHIA** who lived in the 13th century in Spain. But first — because of the inquisition — he carries various names such as: **ALVERO DIONIS/ALBERTO DIONISUS/ALBERT DE NIES**, and in Brazil even **SAMAO HIAE**. He is one of the first Portuguese "Marrancos" who openly reintegrates his Jewish faith in Hamburg. There he buys in 1611 the property for the first Jewish-portuguese cemetery (later Königstr.) together with his cousin **JACOB ABOAS** known as **ANDRE FALLEIRO**. Having been expelled from Hamburg in 1618, he founds in 1619 the new Jewish community in Glückstadt. Due to his great diplomatic skills he attains many outstanding privileges, first from the senate of Hamburg and later from the danish crown, for the "*Nation Portuges*" — those Portuguese Christians, who after some time return openly to their original Jewish faith. He becomes one of the most prominent figures in the whole area, expanding commerce and economic development — locally as well as overseas — and is nominated as official danish royal mint stamper. He establishes indeed current commercial relations with Bremen, Eastern Friesland, the Netherlands and Flanders, Kiel, Luebeck and Danzig, the Portuguese colonies in India, south Asia and south America and maybe even with England. His name appears 70 times in publications about early development of Glückstadt as harbour and trading center founded in 1617, (only 2 years prior to his own establishment there) making it clear that he is the leading personality in the merchant world of those days.

At the same time he is a great jewish philosopher. As such he promulgates anew the knowledge of real Judaism, it's philosophy, ideals and religious percepts, not only amongst his Jewish brethren but even in the portuguese colonies. He publishes 30 texts treating and explaining the jewish faith and it's feasts, publications which finally cause his expulsion from Hamburg in 1618 and the temporary arrest there of his brothers-in-law.

He dies in 1644/45 in Glückstadt, but his tombstone has not been found. Probably it was in that part of the jewish cemetery which was covered with soil during the 19th century for reasons of urban construction and development, while the Jewish community there had strongly diminished.

Mother **BEATRIZ ABIGAIL** is the daughter of **HENRIQUE DIAS MILAO/MILANO DE CACERES** and his wife **GUIOMAR ABIGAIL GOMES DE MILAO**.

Her father **HENRIQUE DIAS**, is one of those unfortunate Portuguese Jews caught by the inquisition and executed by autodafé the 28th Second Adar 5369 — 5th April 1609. Her mother **GUIOMAR ABIGAIL** succeeds in escaping from Lisbon with some

A. SOMETHING ABOUT THE GENEALOGY & HISTORY OF THE GLÜCKSTADT FAMILY

On the 11th Adar 5450—22/23 February 1690 — a man named **REUBEN BAR JECHIEL** died and was buried in the Jewish cemetery of the "fortified border city Glückstadt in the Kingdom of Denmark".

On his tombstone one can read-today-the Hebrew text telling in addition to the above mentioned names and dates, that he was "*fearful of G'd, an old and respected person of great value*". The letters "aleph" and "lamed" (el) in his fathers name "**JECHIEL**" are intervowen so that it reads to be "**IACHIA**".

The stone is placed in the horizontal position, according to the Spanish-Portuguese tradition.

On it's lower edge appears clearly — in relief — a right hand holding a curved sword.

There can be no doubt that this tombstone was initiated by the deceased's son **MORDECHAI BAR REUBEN HINRICH**S, ("danishised" from portuguese **HENRIQUES**) known as **MARX RUBEN** and surnamed "**SÄBELEI**" because of their craftsmanship in manufacturing swords for the danish royal armed forces.

One of the latter's sons is first known as **RUBEN MARX** living in Glückstadt. One finds both their signatures-amongst those of others-on a statement of the year 1719 establishing that from then on the city's synagogue will switch from the Sephardi custom and adhere to the Ashkenazi-Polish tradition, except for the taking out & putting back of the Thora scrolls (exception for which too I have an explanation).

After the death of **MARX RUBEN "SÄBELEI"** in 1730, this son **RUBEN MARX** leaves his town Glückstadt and establishes himself in Hamburg.

He is buried in Altona in 5511—1751 and in the community's burial register appears his hebrew name and title as **OUR OLD TEACHER AND RABBI OZER B'S' BEN MORDECHAI G'S**, the initials **G'S** standig for Glückstadt.

Since him, all his descendants carry the family name **GLÜCKSTADT**.

My finding the tombstone of **REUBEN BAR JECHIEL** in Glückstadt during my visit there on 18th August 1985, deciphering and identifying it, is the turning point in my research about the ancestors of my dear mother — **JOHANNA BUNDHEIM** born **GLÜCKSTADT** in Hamburg-may she be given many more years to live-research started in 1978 for her 80th birthday.

² **OZER B'S** may mean "**SECOND CANTOR**", if one translates it verbally as "Heiber in Bass(tonel)".

Prior to this visit, our senior first cousin Sig (fried) Glückstadt (son of Richard) from Miami Beach Fla. U.S.A and our second cousin Ari Glückstadt (son of David) from Raanana - Israel, visited the town Glückstadt. They brought from there very important and meaningful facts about the **HENRIQUES** in that town, pointing to their being the forefathers of the Glückstadt family.

Nevertheless, due to then yet missing information, the final "link between" and "identification of" all above mentioned persons were only possible after my rediscovery of this tombstone in Glückstadt and my establishing the meanings of it's inscriptions. All this on one hand.

On the other hand I have in my possession about 20 different pieces of information from various sources, which-all joined together-establish beyond any possible doubt that the person known in Glückstadt as **RUBEN HENRIQUES** is the above first mentioned deceased **REUBEN BAR JECHIEL**, (or sometimes "**JEGIEL**" as written in the Portuguese language's spelling) who died there — as already said — in February 1690.

B. ABOUT THE POEM "SIMCHAT PURIM" IT'S POET, HIS ANCESTORS AND IT'S FIRST EDITION

Some 3 years ago, while talking about this genealogical research with Haim Kahn and his wife-our second cousin-Alisa/Lisa, daughter of David Glückstadt, they handed me a photocopy of the poem in hebrew entitled "**SIMCHAT PURIM BA'IR HABETSURA UMEHULALA GLÜCKSTADT**," which they had received from their friend, professor S. Abrahamson in Jerusalem.

After duly studying this text and basing myself on all historical and literary research material at one's disposal, I came to the following conclusions:

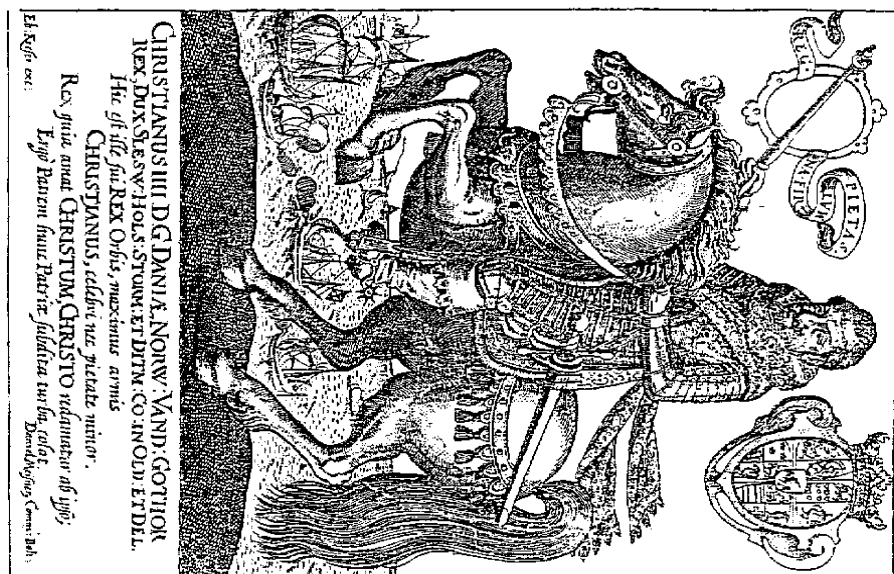
1. the poem was written and published in the year 5410—1650 in Glückstadt.
2. it is a pedagogical poem intended to be presented/recited for/by adolescent Jewish students.
3. it's composer must have been a good teacher, an expert in the Old Testament and it's biblical hebrew, together with being a very talented poet in this language.

In view of this I cannot agree with the opinion of a Jewish researcher from the beginning of the 20th century, claiming that the poem in question was written by the medical doctor and sephardic rabbi **BENJAMIN MUSSAFIA**. He was the uncle of above mentioned **REUBEN BAR JECHIEL HENRIQUES**, but left Glückstadt already in 1646, settled in Amsterdam and became

König Christian IV,
Herzog von Dänemark und Norwegen,
der Gründer Glückstadt's

המלך כריסטיאן דני
מלך דנמרק ונורבגיה
בסדר שלמות והולדתו
מסד העיר גלוקסטיאד

INTRODUCTION

to the re-edited Hebrew text entitled

SIMCHAT PURIM BA'IR HABETSURA UMEHULALA GLÜCKSTADT — year ADAR veADAR

(Purim rejoicings in the fortified glorious city GLÜCKSTADT)
Published first in the year 1650 C.E.

TABLE OF CONTENTS

A. Something about the genealogy and history of the GLÜCKSTADT FAMILY-excerpts from the broad research.	IV
B. About the poem SIMCHAT PURIM, it's Poet, his ancestors and it's first edition.	V
C. The re-edited SIMCHAT PURIM text.	13
D. Reflections on:	
1. The personality of the Poet through analysis of the Poem.	
2. Some details in the original text.	XI
E. Summary and genealogical main branches of families GLÜCKSTADT-BUNDHEIM till the 20th century.	XIV

THANKS AND DEDICATION

Quite a number of people assisted me in my research as such. Here and now I wish to express my special gratitude to those amongst them who made this publication possible—:

To Alisa/Lisa and Haim Kahn in Jerusalem, for bringing the SIMCHAT PURIM text to my attention and giving it to me.

To my good friend Eric Sommer in New York city, for his devotion in hand-copying from the original, the missing parts in my text.

To Ph.D. Ida Cohen Selavan, Judaica Librarian at Hebrew Union College in Cincinnati, for the very valuable details about Amsterdam print and wood-cut.

To my eldest brother Nathan Ben-Brith/Leonhard Bundheim in Tel-Aviv, for the English version of this work, so that the many members of the family living in other parts of the world — such as Australia, Ecuador, G.B. and U.S.A. — may benefit by it.

And last but not least to my junior second cousin and spouse, Ari and Esther Glückstadt in Raanana, for bringing out this dignified and beautiful publication in honour to **REUBEN BAR JECHIEL HENRIQUES**.

Whereas I personally Joseph Ben-Brith/Manfred Bundheim dedicate this excerpt from my broad family-roots research as memorial for the martyrs:

Forefather HENRIQUE DIAS MILAO DE CACERES

murdered in Lisbon by the Portuguese inquisitors
the 28 Second Adar 5369 — 5 April 1609
and his 10th generations later descendant

My father ELAZAR/ERNST BUNDHEIM

murdered 334 years after him in Maidanek by the German Nazis
the 3rd Second Adar 5703 — 10 March 1943

Both the unfortunate heads of families, martyrs for being faithful Jews, were not aware of the miraculous rescues of their spouses and offsprings.

May glory be given and many more years to live, to the main pillar of our families continuity in Israel.

The Jewish nation's independant state forever with the help of G'd.

My dear mother **JOHANNA BUNDHEIM** born **GLÜCKSTADT**.

Joseph Ben-Brith,
Hibat Zion — Israel,
Shevat-Adar 5750
February-March 1990